

Magdalena Stawicka

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

WARUNKI NAPŁYWU KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W POLSCE

1. Wstęp

Firmy, które zdecydują się na rozpoczęcie inwestycji poza terenem swojego macierzystego kraju, muszą uwzględnić wiele czynników, które w sposób istotny wpływają na decyzje lokalizacyjne inwestycji. W tym celu przedsiębiorstwa te analizują klimat inwestycyjny występujący na rynku kraju swojej przyszłej inwestycji. Klimat inwestycyjny, czyli ogół warunków charakteryzujący dany obszar lub państwo z punktu widzenia zagranicznego inwestora, składa się z wielu elementów, takich jak: czynniki ekonomiczne, administracyjno-prawne, społeczne oraz polityczne. Podział ten jest zbliżony do podziału według L. C. Nehrta, który zdefiniował następujące rodzaje klimatów inwestycyjnych [Stepniak 1996, s. 82]: klimat ekonomiczny, klimat społeczny, klimat administracyjny oraz klimat polityczny. Klimat ekonomiczny, w ujęciu teoretycznym, dzieli się na dwie grupy: A i B. Grupa A obrazuje stan aktualny kraju przyjmującego inwestycje zagraniczne oraz możliwości jego rozwoju. Natomiast grupa B informuje o stanie infrastruktury kraju oraz o przyszłych długoterminowych zmianach, które mogą wystąpić. Klimat społeczny określa sytuację na rynku pracy oraz wszystkie uwarunkowania społeczno-kulturowe wpływające na jakość i bezpieczeństwo pracy. Klimat administracyjny obrazuje wpływ państwa na życie gospodarcze w kraju (polityka podatkowa, system prawny, kontrola cen). Do elementów klimatu administracyjnego zaliczyć należy: status przedsiębiorstwa zagranicznego oraz zakres jego działalności, procedurę zakładania firmy oraz formę prawną przedsięwzięcia, przepisy regulujące transfery zysku do kraju inwestora, księgowość oraz finanse, podatki, zarządzanie oraz regulacje prawne jednolitego rynku kapitałowo-finansowego. Natomiast klimat polityczny jest określany przez wiele czynników. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy: poglądy polityczne

rzządzających partii i urzędników rządowych, stosunek rządu do inwestycji zagranicznych, porozumienia związane z ochroną inwestycji zagranicznych, znaczenie sektora prywatnego w gospodarce, przywileje i zachęty dla kapitału zagranicznego.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie oraz przeanalizowanie najważniejszych uwarunkowań: ekonomicznych, społecznych oraz politycznych. Autorka celowo pominęła uwarunkowania administracyjno-prawne, ponieważ jest to bardzo obszerny zakres tematyczny, wymagający osobnego rozważania.

2. Ekonomiczne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce

Klimat ekonomiczny informuje inwestora zagranicznego o stanie gospodarki kraju przyjmującego inwestycje, a także o stanie infrastruktury kraju oraz przyszłych długookresowych zmianach, które mogą wystąpić. W tym celu inwestorzy zagraniczni przed podjęciem decyzji o lokalizacji swojej inwestycji analizują najważniejsze wskaźniki ekonomiczne danego kraju. Przegląd taki pozwala przedsiębiorcom na porównanie wybranych krajów i wybraniu tego, który lepiej spełnia wcześniej założone preferencje inwestora. Poziom bezpośrednich inwestycji zagranicznych ściśle wiąże się zatem z takim kategoriami gospodarczymi, jak: rozwój i wzrost gospodarczy, możliwości konsumpcyjne społeczeństwa, niska inflacja, korzystny bilans obrotów bieżących oraz stan finansów publicznych. Ponadto ważna jest również jakość prowadzonej polityki pieniężnej oraz posiadanie spójnej polityki gospodarczej [Karaszewski 2004, s. 110].

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne gospodarki Polski w latach 1996-2004

Wyszczególnienie	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ludność (w mln)	38,6	38,7	38,7	38,6	38,6	38,6	38,2	38,2	38,2
PKB (w %)	6,0	6,8	4,8	4,0	4,0	1,0	1,4	3,7	5,4
Stopa bezrobocia (w %)	13,2	10,3	10,4	13,1	15,1	17,4	18,1	18,0	19,1
Inflacja (w %)	19,9	14,9	11,8	7,3	10,1	5,5	1,9	0,8	3,5
Eksport (w mld USD)	24,5	27,2	28,2	27,4	31,6	36,1	41,0	53,6	73,8
Import (w mld USD)	32,6	38,5	47,0	45,9	48,9	50,2	55,1	68,0	88,2
Bilans handlowy (w mld USD)	-8,1	-11,3	-18,8	-18,5	-17,3	-14,1	-14,1	-14,4	-14,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego.

Wszystkie przedstawione w tabeli elementy, składające się na klimat inwestycyjny, są bardzo ważne, jednakże najistotniejszą kategorią dla inwestorów zagranicznych jest rozwój gospodarczy kraju goszczącego. Inwestycje zagraniczne podążają bowiem za tymi krajami, w których odnotowano wzrost gospodarczy, a nie odwrotnie, że to inwe-

stycje powodują wzrost gospodarczy. W latach 1999-2000 tempo wzrostu gospodarczego Polski wyraźnie osłabło, natomiast zdaniem inwestorów zagranicznych inwestujących kapitał w Polsce satysfakcjonujący ich wzrost gospodarczy powinien oscylować w przedziale 3-5% [Karaszewski 2004, s. 111]. Analiza danych statystycznych dotyczących najważniejszych wskaźników rozwoju gospodarczego Polski z ostatnich lat oraz uwzględnienie prognoz przekonuje o mało stabilnych podstawach długookresowego wzrostu gospodarczego, jednakże wzrost PKB do poziomu 5,4% jest z pewnością obiecującym wskaźnikiem na przyszłość.

Kolejnym bardzo ważnym wskaźnikiem kształtującym klimat ekonomiczny jest poziom inflacji. Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w 2000 r. w stosunku do 1999 r. był w Polsce dość wysoki, choć dużo niższy niż w latach 1995-1996, gdyż wyniósł ponad 10%. Wskaźnik ten charakteryzuje się w Polsce dość dużą zmiennością, w kolejnych latach bowiem można zaobserwować wyraźne wahania. W 2003 r. w polskiej gospodarce wzrost cen był niewielki i wyniósł zaledwie 0,8%, jednak w roku następnym znowu zwiększył się w sposób istotny do 3,5%.

Trzecim ważnym czynnikiem ekonomicznym jest deficyt obrotów bieżących. Duży deficyt odbierany jest zazwyczaj przez wszelkich inwestorów jako zapowiedź zbliżającego się kryzysu gospodarczego. W miarę wzrostu deficytu pojawia się zatem niebezpieczeństwo szybkiego odpływu kapitału zagranicznego z Polski, w konsekwencji zaś znacznego osłabienia polskiego złotego i kryzysu finansowego. W 1999 r. deficyt obrotów bieżących osiągnął poziom 6,5% PKB, jednak od początku 2000 r. jego dynamika wyraźnie osłabła [Bilans płatniczy... 2002]. Prognozy rządowe zakładają, iż w 2005 r., wyniesie on ok. 5,8 % PKB.

Jakiegokolwiek przedsięwzięcie z udziałem kapitału zagranicznego nie może być realizowane w oderwaniu od warunków infrastrukturalnych państwa przyjmującego. Dla inwestorów zagranicznych najistotniejszymi wskaźnikami w tym względzie są: stopień telefonizacji, stan sieci wodociągowej i kanalizacji, a także poziom rozwoju infrastruktury. Polska jest dla inwestorów atrakcyjna z pewnością ze względu na jej położenie geograficzne. Jednakże poziom infrastruktury transportowej w Polsce ciągle jest na poziomie niezadowalającym. Tylko 28,5% dróg krajowych jest w stanie dobrym, reszta zaś jest w stanie złym bądź bardzo złym [Karaszewski 2004, s. 113-114].

Tabela 2. Wskaźniki infrastruktury transportowej

Kraj	Długość autostrad (w km)	Długość dróg (w km na 1000 km ²)	Długość tras kolejowych (w km na 1000 km ²)
Czechy	498	703	120
Polska	268	1166	75
Węgry	448	2023	85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych publikowanych przez poszczególne kraje.

Jak wynika z powyższych danych, Polska potrzebuje nowych dróg, i to zarówno dróg publicznych, jak i dróg kolejowych, a zatem radykalnych zmian w zakresie infrastruktury komunikacyjnej. Według szacunków Komisji Europejskiej, w nadchodzących 15 latach Polska potrzebuje co najmniej 36 mld euro, aby uzyskać poziom innych krajów europejskich, jeżeli chodzi o ilość dróg komunikacyjnych oraz portów lotniczych i morskich.

Ważną sprawą jest również przyspieszenie modernizacji infrastruktury telekomunikacyjnej. W 2001 r. dostęp do Internetu miały zaledwie 4 gospodarstwa domowe na 100. Tylko 8 gospodarstw domowych na 100 posiadało komputer osobisty, a 12 mieszkańców na 100 telefon komórkowy [Karaszewski 2004, s. 115]. Sytuacja w tym zakresie zmieniła się w latach 2003 i 2004. Według danych IAB, zawartych w raporcie na temat rynku internetowego w Polsce – „Internet 2004”, na polskim rynku internetowym wciąż panuje ekspansja. W Polsce w okresie od grudnia 2003 r. do grudnia 2004 r. przybyło ponad milion nowych internautów. Jest to jeden z najwyższych przyrostów w ostatnim czasie. Oznacza to, że w tej chwili co czwarty Polak, czyli ok. 24 % społeczeństwa, posiada dostęp do Internetu. IAB szacuje, że już w pierwszym półroczu 2005 r. ich liczba może dojść do 10 mln [Interactive Adwvertising...]

Tabela 3. Dostęp do Internetu, komputerów osobistych i telefonów komórkowych w 2001 r. w Polsce na tle wybranych państw świata

Państwa	Dostęp do Internetu (na 100 gospodarstw domowych)	Liczba komputerów osobistych (na 100 gospodarstw domowych)	Telefony komórkowe (na 100 mieszkańców)
Norwegia	35	53	54
Szwecja	30	53	61
Niemcy	9	30	26
USA	19	50	35
W. Brytania	14	39	32
Polska	4	8	12
Hiszpania	4	18	25

Źródło: [Karaszewski 2004, s. 115].

3. Społeczne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce

Klimat społeczny określa sytuację na rynku pracy oraz wszystkie uwarunkowania społeczno-kulturowe wpływające na jakość i bezpieczeństwo pracy. Do elementów tego klimatu, ściśle związanych z rynkiem, zalicza się: system oświaty i szkolnictwa wyższego, nakłady na naukę, gwarancję przemieszczania się i swobodę wyboru zawodu, a także pozycję związków zawodowych.

Klimat inwestycyjny poprawiają również nakłady rządu na działalność badawczo-rozwojową. Polska w porównaniu z innymi krajami europejskimi wypada w tym względzie bardzo słabo. Średnio 0,76% PKB stanowią właśnie nakłady na finansowanie takiej działalności. W prawie 60% wydatki na B + R finansowane są przez rząd, a w 40% przez przemysł. W krajach rozwiniętych sytuacja ta jest odwrotna. Rządy finansują ok. 40% wydatków, a przemysł 60%. W latach 1997-2002 nakłady te w Polsce utrzymywały się na bardzo niskim poziomie, z tendencją spadkową (1997 r. – 0,71%, 2000 r. – 0,70%, 2002 r. – 0,59%). W krajach UE i OECD nakłady na działalność badawczo-rozwojową wynosiły (w 2001 r. – UE – 1,93%, OECD – 2,29%, Holandia – 1,89%, W. Brytania – 1,89%, Irlandia – 1,17%, Włochy – 1,07%, Hiszpania – 0,96%). W 2000 r. Polska wyprzedzała pod tym względem jedynie Cypr (0,26%), Łotwę (0,48%), Rumunię (0,37%) i Bułgarię (0,52%).

Tabela 4. Wskaźniki nakładów na działalność badawczo-rozwojową w Polsce

Kraj	Ogólne wydatki na B + R			Wydatki na B + R (w % PKB)
	w % PKB	finansowane (w %) przez		
		rząd	przemysł	
Polska	0,76	57,8	38,9	0,47
UE15	1,84	38,2	53,1	0,81
OECD	2,17	32,3	61,3	0,70

Źródło: [Karaszewski 2004, s. 116].

Według danych Instytutu Informacji Naukowej w Filadelfii [Institute for Scientific...] w 2002 r. Polska zajęła 39 miejsce na świecie pod względem liczby publikacji naukowych przypadających na milion mieszkańców. Naukowcy polscy opublikowali 33 903 prac, co zapewniło Polsce zaledwie 1% udział w światowym rynku naukowym.

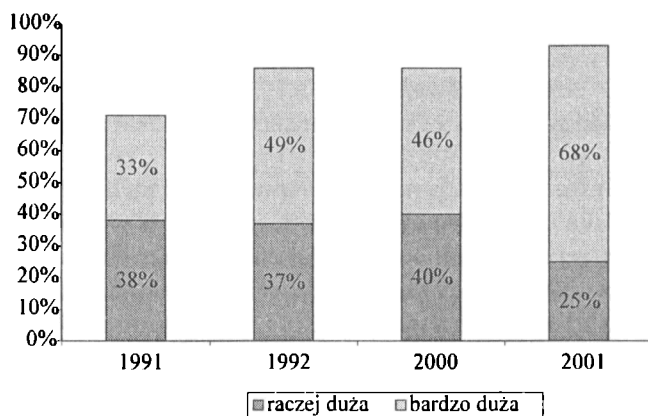
Polska jest również krajem z niską innowacyjnością, co w sposób istotny wpływa na strukturę branżową bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W Polsce inwestycje zagraniczne lokowane są w dziedzinach pracochłonnych i charakteryzujących się niższym wskaźnikiem wykorzystania nowoczesnych technologii. Stworzenie konkurencyjnego klimatu społecznego wymaga przede wszystkim głębokich zmian w sferze nauki i techniki, konsekwentnej polityki w dziedzinie ochrony własności intelektualnej i przemysłowej, przeznaczenia większych środków na działalność badawczo-rozwojową [Bez ochrony... 2002].

4. Polityczne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce

Wśród elementów tworzących klimat polityczny największe znaczenie mają: stabilność polityczna, strategia wobec napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych, po-

moc publiczna dla zagranicznych przedsięwzięć inwestycyjnych oraz podatność na korupcję [Karaszewski 2004, s. 120]. Oczywiście jest to, że prowadzenie nieprzewidywalnej polityki rządowej oraz niestabilność samego rządu będą wpływać niekorzystnie na rozwój inwestycji zagranicznych. W Polsce na klimat inwestycyjny wpływają ujemnie przede wszystkim niejednolite reguły gry ekonomicznej, słabość i niska sprawność instytucji państwowych oraz pogarszająca się jakość polityki społeczno-gospodarczej. To, co odstrasza inwestorów zagranicznych, to również biurokracja, a także skomplikowane procedury oraz przewlekłość w uzyskaniu wszelkiego rodzaju pozwoleń, koncesji czy też licencji.

Jednym z ważniejszych elementów klimatu politycznego jest podatność na korupcję. W rankingu „Global Competitiveness Report 2004-2005”, oceniającym otoczenie makroekonomiczne, podatność na korupcję oraz zaawansowanie technologiczne, Polska pod względem korupcji zajęła 80 miejsce na 104 oceniane kraje świata. Również w opinii inwestorów zagranicznych problem korupcji w Polsce z roku na rok wzrasta. Pojawia się ona zwłaszcza w przypadku relacji między własnością państwową a prywatną, w sposób istotny zniekształcając reguły gry rynkowej. Inwestorzy skarżą się, że aby zdobyć kontrakt lub koncesje na daną działalność, muszą płacić bardzo duże łapówki.

Rys. 1. Opinie na temat korupcji w Polsce

Źródło: [Korupcja i afery... 2001].

5. Podsumowanie

Polska tak jak wiele innych krajów już od wielu lat jest otwarta na inwestorów zagranicznych i stara się, aby kapitału w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych napływało do niej jak najwięcej. W tym celu próbuje w taki sposób liberalizować oraz dostosowywać różne czynniki – zarówno ekonomiczne, społeczne, polityczne, jak i

prawne – by zachęcać inwestorów do lokowania kapitału. Przedstawiona analiza wykazała jednak, że w wielu aspektach Polska jest jeszcze bardzo słaba, brak nam powiązania polityki stosowanej wobec inwestorów zagranicznych z polityką handlową, przemysłową, zatrudnienia czy też regionalną. Brak nam jest również szeroko rozumianej infrastruktury, a zwłaszcza w dziedzinie budowy dróg i autostrad oraz telekomunikacji. Z doświadczenia innych krajów wynika, że państwa, które przeznaczyły na ten cel większe środki finansowe, zwiększyły w sposób znaczny napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do swojego kraju. Ważne są również poprawienie przygotowania zawodowego pracowników, stworzenie dobrego zaplecza naukowo-badawczego, a także dokapitalizowanie oświaty. Proinwestycyjna polityka państwa powinna również uwzględniać czynniki kształtujące decyzje inwestorów. Chodzi przede wszystkim o właściwą politykę makroekonomiczną oraz politykę sektorową, która powoduje zwiększenie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Warto również zwrócić uwagę na to, aby tworząc klimat inwestycyjny kraju, przestrzegać zasady, by polityka stosowana wobec inwestorów zagranicznych była tożsama z polityką wobec inwestorów krajowych.

Literatura

- Bez ochrony nie ma inwestycji*, „Rzeczpospolita” nr 274 z 25 listopada 2002 r.
Bilans płatniczy RP na bazie płatności za lata 1993-2002, NBP, Warszawa 2002.
 Karaszewski W., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2004.
Korupcja i afery korupcyjne w Polsce, CBOS, 2001.
 Institute for Scientific Information – www.isinet.com.
 Interactive Advertising Bureau Polska – www.iab.com.pl.
 Stepiak A., *Integracja regionalna i transfer kapitału. Inwestycje bezpośrednie w aspekcie klimatu inwestycyjnego w Unii Europejskiej*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 1996.

CONDITIONS FOR THE INFLUX OF FOREIGN CAPITAL IN POLAND

Summary

The purpose of this article is to make a survey of conditions enabling the influx of foreign capital into Poland, to which elements belong: economic, social, political administration – legal. From note on this, that factor administration - legal it is very wide subject, Authoress introduced only three remaining. They to main problems of Polish economy belong first of all the lack of road infrastructure and telecommunicational, and also low expenditures on audit and development. For Poland important it is promoting investment and attraction capital to exacting sectors refinancing at present. Thanks to presence of foreign investments, Poland strengthened the position in international conversion trade. Poland should further to create the favourable for foreign investors conditions and to enlarge the inflow of direct foreign investments.